

Maria Thiel, Hanka Zaniewska

Halinów miasto-ogród?

Problemy Rozwoju Miast 9/2, 53-67

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maria Thiel
Hanka Zaniewska

HALINÓW MIASTO–OGRÓD?

Abstrakt. Znaczny przyrost, w latach 1989-2011, liczby małych miast w Polsce, stanowiących ogniwo sieci osadniczej, jest wyrazem aspiracji i oczekiwań lokalnych społeczności. Efekty starań władz lokalnych o przynależność do społeczności miejskiej skłaniają do spojrzenia z perspektywy pewnego czasu na cechy przestrzeni urbanistycznej i społecznej nowych miejskich jednostek osadniczych oraz próbę odpowiedzi na pytanie, czy proces umiastowienia przyczynia się do zrównoważonego rozwoju przestrzennego, społecznego i gospodarczego jednostki oraz otaczającego ją obszaru. Wśród miast (wybranych do badań szczegółowych), które uzyskały prawa miejskie w latach 1989-2011, jest Halinów w województwie mazowieckim, który ma szansę stać się miastem–ogrodem.

Słowa kluczowe: miasta utworzone po 1989 r., miasto–ogród, tożsamość miasta, kierunki rozwoju miasta i otaczającego je obszaru.

Wprowadzenie

W latach 1989-2011 liczba miast w Polsce zwiększyła się o 87. O status miasta starają się zarówno miejscowości, które nim były w odległej przeszłości, ale utraciły prawa miejskie – głównie w wyniku wydarzeń historycznych (np. wojny, powstania), jak i miejscowości, które takich praw dotychczas nie miały. Wśród 19 miast, które uzyskały prawa miejskie po raz pierwszy jest także Halinów.

W 2011 roku podjęto w IRM pracę badawczą¹, mającą na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie: czy proces umiastowienia sieci osadniczej w Polsce przyczynia się do zrównoważonego rozwoju przestrzennego, społecznego i gospodarczego nowej jednostki osadniczej i otaczającego ją obszaru oraz czy nowe miasta inspirują jego rozwój, a także czy zachowują historyczną lub tworzą nową tożsamość?

W ramach badań zaplanowano studia przypadków². Przy doborze miast do tych badań brano pod uwagę m.in.: region, dotychczas pełnioną funkcję w regionie, odległość dużego miasta, cechy kulturowe i krajobrazowe, przemysł charakterystyczny dla regionu i miasta.

Jedną z przesłanek wyboru Halinowa do badań szczegółowych (w grupie miast, które uzyskały prawa miejskie po raz pierwszy) jest istnienie wyraźnych śladów, świadczących o tym, że miejscowość (dawniej Skruda) miała stać się w przyszłości miastem–ogrodem. Wzięto także pod uwagę usytuowanie jej w niewielkiej odległości od granic dużego miasta (Warszawa), przy trasie ważnej linii kolejowej, na obszarze o wartościach przyrodniczych, a także brak wyraźnej tożsamości historycznej i cech kulturowych oraz przemysłu w regionie,

¹ W ramach projektu badawczego własnego pt. *Uzyskiwanie praw miejskich a rozwój miasteczek i otaczających je obszarów. Studia przypadków*, Nr 0831/B/T02/2011/40, kier. projektu prof. dr hab. inż. arch. Hanka Zaniewska, realizowanego w latach 2011-2013, finansowanego przez MNiSZW.

² Polegały one na: analizie odpowiedzi na ankietę wysłaną do urzędu miasta, dokumentów planistycznych i innych dotyczących miasta oraz literatury przedmiotu, wizjach lokalnych, a także rozmowach z przedstawicielami władz miasta.

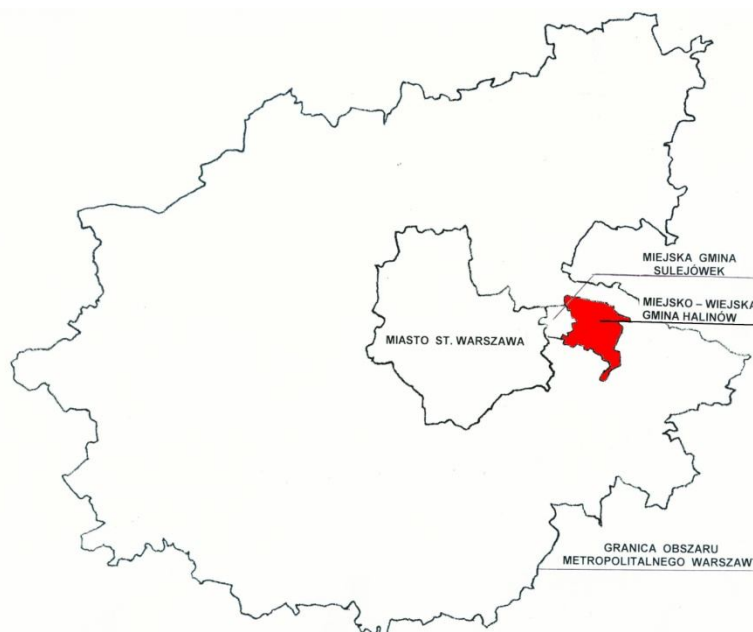
Położenie geograficzne, uwarunkowania historyczne oraz środowisko naturalne sprzyjają bądź ograniczają uzyskanie efektów, planowanych do osiągnięcia wraz ze staraniem się i uzyskaniem praw miejskich.

Czy zatem Halinów, jako nowa miejska jednostka osadnicza, ma szansę bardziej niż dotychczas, przyczynić się do zrównoważonego rozwoju nie tylko jednostki osadniczej jako miasta, ale także gminy?

Położenie geograficzne

Miasto Halinów położone jest w województwie mazowieckim, powiecie mińskim, gminie Halinów.

Gmina miejsko-wiejska Halinów, o powierzchni 6309 ha (z siedzibą władz lokalnych w mieście Halinów), powstała w 1952 r.³. Początkowo należała do powiatu otwockiego, a od 1999 r. należy do powiatu mińskiego w województwie mazowieckim. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego gmina została włączona do Obszaru Metropolitalnego Warszawy, stanowiącego ważny zewnętrzny czynnik jej rozwoju, oddzielonej od Halinowa tylko obszarem gminy miejskiej Sulejówek (ryc. 1).

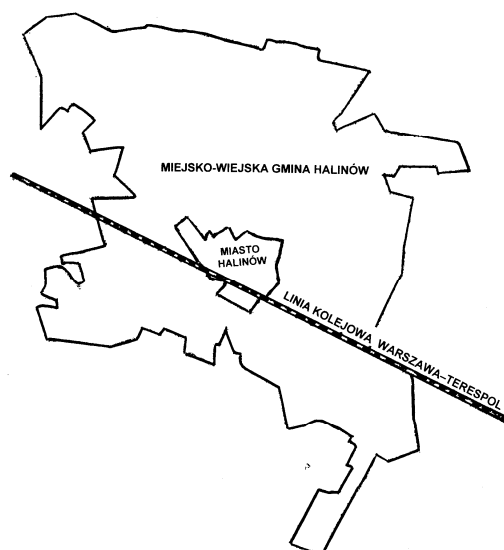

Ryc. 1. Położenie Gminy Halinów w Obszarze Metropolitalnym Warszawy

(Oprac. własne)

Istotnym czynnikiem rozwoju gminy Halinów jest strategiczne położenie (ryc. 2) w transeuropejskim korytarzu transportowym (droga krajowa nr 2, linia kolejowa Warszawa–Terespol) Zachód–Wschód, wzdłuż jednego z głównych kierunków rozwoju aglomeracji warszawskiej, a także atrakcyjne środowisko przyrodnicze.

³ Według *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Halinów, cz. I. Uwarunkowania*, oprac. zespołowe, IGPIM, Warszawa-Halinów 2010, http://bip.halinow.pl/public/get_file_contents.php

Ryc. 2. Miejsko-wiejska gmina Halinów

(Oprac. własne na podstawie: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Halinów* http://bip.halinow.pl/public/get_file_contents.php.)

Kilka informacji o historii miasta⁴

Dzisiejszy Halinów to dawna wieś Skruda⁵. Rozwój demograficzny miejscowości wiąże się z budową w 1866 r. kolei żelaznej Warszawa–Brześć–Moskwa, a położenie Skrudy na jej trasie, miało duży wpływ na losy miejscowości.

W 1933 roku właściciel folwarku Skruda wydzielił 47 ha⁶, które przeznaczył do parcelacji⁷. W zamyśle parcelacji majątku ziemskiego Skruda było utworzenie w przyszłości miasta. Z planów zagospodarowania przestrzennego powstałych w okresie międzywojennym wynika, że zamierzenia inwestycyjne w Halinowie inspirowane były modelem miasta–ogrodu według koncepcji Ebenezerza Howarda⁸ z końca XIX w., której realizacja poprzedzana była wykupem terenów rolnych, dogodnych dla budowy nowych miast i osiedli, a następnie opracowaniem projektów i planów miasta na nowych zasadach przestrzennych, programowych i funkcjonalnych.

Miasto–ogród miało być samodzielną jednostką, stanowiącą równowagę między miastem a wsią przez połączenie zalet i wykluczenie wad każdego z nich, oddalone o ok. 50 km od dużego miasta, powiązane z nim systemem komunikacji publicznej. Głównymi elementami programu funkcjonalnego miasta–ogrodu było mieszkanie z otaczającymi je obszarami zieleni (a niekiedy polami uprawnymi), parkiem – jako centralnym punktem miasta oraz zaplecze usługowe i kulturalne. Realizacja takich programów miała – w celu zapobiegania spekulacjom przy zakupie gruntów – odbywać się w organizacjach

⁴ Halinów – Wikipedia; <http://pl.wikipedia.org/wiki/Halin>.

⁵ W 1453 roku w skład parafii rzymskokatolickiej o nazwie Długa Kościelna, która powstała jako wydzielona jednostka administracji kościelnej w parafii Zerzno wchodziło 14 wiosek, w tym wieś Skruda (obecnie Halinów). Halinów – Wikipedia; <http://pl.wikipedia.org/wiki/Halin>.

⁶ Stanowi to 16,5% powierzchni dzisiejszego Halinowa.

⁷ Specjalnie powołana komisja podzieliła wydzieloną część majątku na działki budowlane liczące od 2200 m² – 3000 m².

⁸ E. Howard; *Miasta ogrody przyszłości*. Państwowe Muzeum Etnograficzne, Warszawa, 2009.

spółdzielczych (spółdzielnie mieszkaniowe). Ważną zasadą miast-ogrodów było zapewnienie nie tylko wygodnego, pełnego zieleni i taniego miasta o ograniczonej wielkości (20-30 tys. mieszkańców), ale także równoważenie miejsc pracy i zamieszkania. Zasady te wdrożone były w 10 nowych, angielskich miastach i stały się inspiracją do powstawania miast-ogrodów w kilku krajach europejskich, również w Polsce⁹. Do koncepcji takich miast nawiązywać miało tworzenie się miejscowości w wyniku parcelacji fragmentu majątku Skruda, o czym świadczy plan sytuacyjny z tego okresu (ryc. 3).

Ryc. 3. Plan sytuacyjny miasta-ogrodu Skruda z lat 30. XX w. (dzisiejszy Halinów)

Źródło: Oficjalny serwis internetowy Gminy Halinów <http://www.halinow.pl/135-Historia.htm>

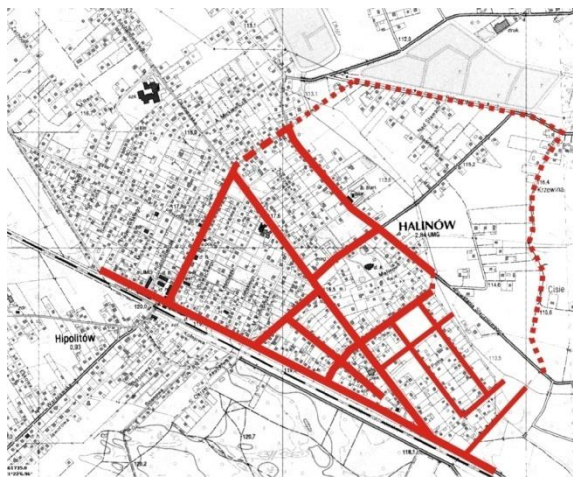
W Skrudzie osiedlali się: rzemieślnicy, urzędnicy, funkcjonariusze policji, emeryci kolejowi, oficerowie, a także nauczyciele.

W 1936 roku zelektryfikowano linię kolejową oraz wybudowano peron, tworząc przystanek kolejowy, co przyczyniło się do dalszego rozwoju miejscowości. Przybywali nowi mieszkańcy.

Halinów po 2001 roku

Halinów (ryc. 4) uzyskuje prawa miejskie w 2001 r. Liczy wówczas 3000 mieszkańców i zajmuje powierzchnię 284 ha. Jest prawie centralnie położony na terenie gminy, w atrakcyjnym krajobrazie doliny rzeki Długiej, a także blisko stacji kolejowej.

⁹ Przykładem koncepcji urbanistycznej i organizacji procesu inwestycyjnego takich miast w Polsce były powstałe w okresie międzywojennym miasta podwarszawskie (m.in. Żąbki, Komorów, Podkowa Leśna) oraz podpoznańskie Puszczykowo, położone przy linii kolejowej.

Ryc. 4. Plan miasta Halinowa z naniesionym schematem urbanistycznego planu (kolor czerwony) miasta–ogrodu z lat 30. XIX w.

Źródło: Plan Halinowa z Geoporttal.Gov.pl, plan miasta–ogrodu oprac. Rafał Graczyk

Początkowo rozwój miejscowości następuje dzięki pełnionym funkcjom administracyjnym gminy wiejskiej Halinów, a obecnie od dziesięciu lat jako siedziby władz miasta i gminy miejsko-wiejskiej (ryc. 5).

Ryc. 5. Urząd Miasta i gminy Halinów, ul. Spółdzielcza
(fot. Jacek Roman)

Ważnym elementem funkcjonalnym miasta i gminy jest stacja kolejowa (ryc. 6, 7), choć obecnie jest także dogodne połączenie autobusowe z Warszawą.

Ryc. 6. Stacja kolejowa. W tle zabudowa mieszkaniowa przy ul. Bema
(fot. Maria Thiel-Roman)

Ryc. 7. Zabudowa wokół stacji kolejowej od strony miasta
Biały budynek w głębi – kasy kolejowe
 (fot. Jacek Roman)

Mieszkalnictwo

Grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią obecnie 130 ha, a leśne oraz zadrzewione i zakrzewione 45 ha, o przewadze (ok. 80% gruntów)) własności prywatnej.

Zabudowa mieszkaniowa¹⁰ Halinowa to tradycyjna zabudowa jednorodzinna, którą tworzą budynki zazwyczaj podpiwniczone, w większości jednopiętrowe, często z użytkowym poddaszem lub budynki parterowe (ryc. 8, 9, 10) – w 95% domy wolnostojące, otoczone zielenią, odgradzone od siebie i ulicy płotami. W centralnej części miasta, w okolicy stacji kolejowej, zabudowa jest bardziej intensywna i zwarta. Blisko stacji kolejowej zlokalizowano pawilony handlowe i niektóre obiekty użyteczności publicznej (budynek urzędu miasta i gminy Halinów). Zabudowa rozluźnia się w miarę oddalania się od stacji.

8

¹⁰ Według *Lokalnego programu rewitalizacji miasta Halinów na lata 2006-2013*, Halinów 2006 r., zał. do Uchwały nr XXXIX/447/06 Rady Miejskiej w Halinowie z 09.06.2006.

9

10

Ryc. 8, 9, 10. Zabudowa mieszkaniowa w Halinowie
(fot. Jacek Roman)

Na terenie miasta Halinowa są cztery budynki mieszkalne komunalne wolnostojące – murowane (wybudowane w ubiegłym stuleciu). Dwa z nich to budynki jednopiętrowe – wielorodzinne bez użytkowych poddaszy. W każdym jest po trzy lokale mieszkalne. Dwa pozostałe to budynki jednorodzinne parterowe.

Obiekty użyteczności publicznej, zabudowa mieszkaniowa oraz kościół (ryc. 12) nie są szczególnie okazałe. Brak jest w mieście rynku, tak ważnego atrybutu dawnego miasta, a zgodnie z koncepcjami miasta–ogrodu – miejsca kontaktów społeczności lokalnej. Wprawdzie przed budynkiem władz miasta i gminy jest plac (ryc. 11), przeznaczony na parking, ale jego wielkość i istniejący układ ulic uniemożliwia zorganizowanie innej, także szerszej funkcji przestrzeni publicznej.

Ryc. 11. Plac w głębi – parking przed urzędem miasta i gminy Halinów
(fot. Maria Thiel-Roman)

Program funkcjonalny miasta sprowadza się głównie do mieszkalnictwa.

Ryc. 12. Kościół p.w. Matki Łaski Bożej w Halinowie przy ulicy Okuniewskiej, zbudowany w latach 90. XX w.
(fot. Maria Thiel-Roman)

Mimo braku wyraźnych cech miejskości, ma Halinów walory docenione przez dotychczasowych oraz poszukiwane przez nowych mieszkańców. Należy do nich ekstensywna zabudowa mieszkaniowa, zieleń i letniskowy charakter miasta z przedwojennymi domami (ryc. 13 a i b oraz ryc. 14), placem targowym (ryc. 15) oraz ulicami o naturalnej nawierzchni (ryc. 16).

Ryc. 13 a, b. Przedwojenna mieszkaniowa zabudowa Halinowa
(fot. Jacek Roman)

Ryc. 14. W głębi ogrodu willa z lat trzydziestych. Widok przez ogrodzenie
(fot. Jacek Roman)

Ryc. 15. Plac targowy
(fot. Maria Thiel-Roman)

Ryc. 16. Ulica w części miasta oddalonej od stacji kolejowej
(fot. Jacek Roman)

Zabytki Halinowa

Halinów nie ma obiektów wpisanych do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków. Jedynym obiektem będącym w sferze zainteresowań konserwatora jest park, stanowiący otoczenie obiektu, określanego jako pałacyk w stylu szwajcarskim (wybudowany prawdopodobnie na przełomie XIX i XX wieku), należący niegdyś do właścicieli majątku Skruda. Przebudowany i użytkowany obecnie jako Dom Kultury budynek (ryc. 17 a, b) nie przypomina historycznego dworku (ryc. 18).

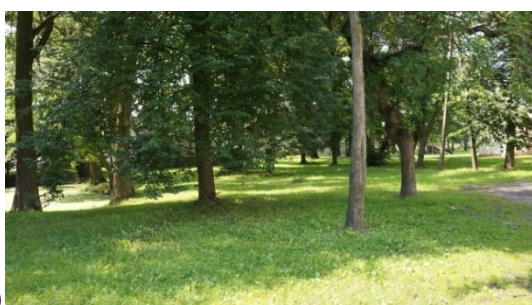

Ryc. 17 a, b. Budynek użytkowany obecnie jako Dom Kultury w Halinowie
(fot. Jacek Roman)

Ryc. 18. Dwór majątku Skrudą w 1914 r.

Źródło: Program ochrony środowiska miasta i gminy Halinów

a)

b)

Ryc. 19 a, b. Fragmenty parku ze stawem

(fot. Jacek Roman)

Pozostały po założeniu parkowo-dworskim niewielki, i niestety, zaniedbany „park” (ryc. 19 a, b), jest miejscem spotkań mieszkańców i oficjalnych uroczystości miasta Halinów.

Elementy rozwoju miasta po 2001 roku

Do 1939 roku w Halinowie było zaledwie kilka ulic i 52 domy. Na atrakcyjność miasta jako miejsca zamieszkania wskazuje powiększająca się z roku na rok liczba domów i mieszkańców. Największy ruch budowlany nastąpił w latach 1945-1970, a następnie w latach 70. i 90. XX w. (tab. 1).

W 2002 roku w Halinowie było już 780 budynków mieszkalnych, a na przestrzeni lat 2004-2011 przybyło 142 nowych indywidualnych budynków mieszkalnych.

Tabela 1. Budynki mieszkalne wzniesione w latach 1918-2002

Liczba wzniesionych budynków mieszkalnych	Lata						
	do 1918	1918-1944	1945-1970	1971-1978	1979-1988	1989-2002	2004-2011
	18	33	200	176	240	234	142

Źródło: BDL-GUS.

Nowa zabudowa Halinowa miasta to zarówno budynki jednorodzinne, niekiedy – okazałe (ryc. 20) jak i kilkukondygnacyjne o innych niż mieszkaniowe funkcjach, niezbyt wpisujące się w klimat miasta ogrodu (ryc. 21).

Ryc. 20. Nowa zabudowa mieszkaniowa w Halinowie
(fot. Jacek Roman)

Ryc. 21. Zabudowa usługowo-produkcyjna Halinowa
(fot. Jacek Roman)

Równocześnie w Halinowie przybywa mieszkańców (tab. 2). W okresie 10 lat posiadania statusu miasta liczba mieszkańców zameldowanych na stałe zwiększyła się o ok. 20%.

Tabela 2. Stan ludności Halinowa wg miejsca stałego zameldowania^{a)}

Stan na 31 XII	Ludność w latach – osób									
	2001 ^{b)}	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Stale miejsce zameldowania	3000	3062	3126	3206	3271	3347	3433	3524	3563	3615

^{a)} Według GUS- BDL: w skal.gov.pl/bdl/app/dane_cechter.display?p_id.

^{b)} W 2001 r. Halinów uzyskuje prawa miejskie.

Na atrakcyjność Halinowa jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej, wskazuje też rosnąca liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sektorze prywatnym (tab. 3).

Tabela 3. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Halinowie^{a)}

Stan na 31 XII	Liczba jednostek									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem	0	301	310	316	319	322	330	331	347	368
Sektor publiczny	0	9	10	11	11	11	11	11	11	11
Sektor prywatny, w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	0	292	300	305	308	311	319	320	336	357
	0	246	251	255	255	255	265	265	281	300

^{a)}Według GUS- BDL: w skal.gov.pl/bdl/app/dane_cechter.display?p_id.

Podsumowanie i uwagi końcowe

Halinów stał się w 2001 r. nowym miastem z siedzibą władz gminy miejsko-wiejskiej o tej samej nazwie, mimo że na jej terenie położona jest dawne miasto Okuniew (do 1954 r. siedziba gminy), który w latach 1538-1869 był miastem i nadal ma charakter małego miasteczka¹¹.

Przesłankami przemawiającymi za nadaniem miejscowości Halinów praw miejskich były: względy demograficzne (wzrost liczby ludności), bliskość linii kolejowej, już od wielu lat

Tabela 4. Uwarunkowania realizacji koncepcji miasta–ogrodu w Halinowie

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> –Przedwojenne plany tworzenia miasta–ogrodu –Położenie na obszarze o wartościach przyrodniczo-krajobrazowych –Ukształtowanie zabudowy mieszkaniowej domami jednorodinnymi na dość dużych działkach –Linia kolejowa i stacja 	<ul style="list-style-type: none"> –Brak wyraźnego placu, rynku^{*)} (lub ogrodu) jako miejsca centralnego –Miejsca lub obiekty, które są określane lokalnie jako zabytki i mogłyby przyczynić się do tworzenia więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami nie pełnią tej roli z uwagi na ich zły stan techniczny –Brak obiektów i miejsc, które mogłyby być atrakcją turystyczną dla przybywających tu na czas określony –Brak wieloletniego inwestycyjnego planu Halinowa nawiązującego do koncepcji miasta–ogrodu
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> –Bliskie sąsiedztwo Warszawy –Czynna linia kolejowa –Rosnąca liczba mieszkańców –Rosnąca liczba podmiotów gospodarczych 	<ul style="list-style-type: none"> –Brak wyraźnej koncepcji urbanistycznej –Brak poszukiwania współczesnej tożsamości miasteczka –Brak miejsc pracy stanowiących jeden z zasadniczych elementów programu funkcjonalnego miasta–ogrodu

^{*)}O którym S. Gzell w: *Fenomen małomiejowości 1996* pisze: „Występujące w małych miastach wnętrza proste, to na ogół ich rynki, pełniące rolę handlowego centrum, ale i miejsca spotkań, zebrania, ośrodki tego, co nazwać można życiem społecznym. Skupienie najistotniejszych przejawów życia miejskiego w jednym miejscu, na i wokół centralnego placu...” s. 58.

¹¹ Według <http://pl.wikipedia.org/wiki/Okuniew>.

W 1952 roku, w wyniku reorganizacji powiatu warszawskiego powstał powiat otwocki i wołomiński. Gmina Okuniew została podzielona, a Okuniew przyłączono do powiatu Wołomin.

W 1976 roku w wyniku nowego podziału administracyjnego państwa zlikwidowano powiaty. Wprowadzono dwustopniowy podział kraju – gminy i województwa. Okuniew został zlikwidowany jako gmina i przyłączony do gminy Halinów, którą włączono do województwa warszawskiego. Po wprowadzeniu trójstopniowego podziału kraju – Okuniew, należący do gminy Halinów, włączono do powiatu Mińsk Mazowiecki.

W 1944 roku spłonął budynek urzędu gminy w Okuniewie, wobec czego władze gminne przeniosły swoją siedzibę do Długiej Kościelnej. Od roku 1945 działała Gminna Rada Narodowa w Okuniewie z siedzibą w Długiej Kościelnej.

(1952) miejsce siedziby gminy i prawie centralne położenie na jej terenie oraz korzystne połączenie drogowe z miejscowościami w gminie. Mogła to być także świadomość zamiaru utworzenia w międzywojniu miasta–ogrodu. Myśli zawarte w koncepcji E. Howarda są nadal aktualne w kierunkach urbanistycznych (miasto zielone, miasto ekologiczne, miasto przyjazne). Dlatego też utrwalanie idei miasta–ogrodu w planach rozwoju Halinowa wydaje się być ważne i uzasadnione, choć nie powinno być ograniczane tylko do funkcji miasta sypialnianego. Czy jest to możliwe? Czy działania władz lokalnych zmierzają w tym kierunku? Czy tożsamość miasta powinna wyjść poza pełnienie funkcji ośrodka władzy gminnej. Jaka ma być współczesna tożsamość Halinowa? Czy Halinów jako miasto wpływa na rozwój otaczającego go obszaru?

Pozostaje odpowiedzieć na pytanie: w jaki sposób władze miasta zamierzają kontynuować realizację koncepcji miasta–ogrodu powstałą prawie przed 80 laty? Czy jest taki kierunek rozwoju Halinowa brany pod uwagę? A jeżeli nie, to: jak ma wyglądać przyszły Halinów? Brak jest odpowiedzi na te pytania zarówno w *Lokalnym programie rewitalizacji na lata 2006-2013* jak i w opracowanym w 2010 r. *Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy Halinów*. Oba te dokumenty rzetelnie informują o stanie istniejącym, wartościach i problemach miasta i gminy. *Lokalny program rewitalizacji* koncentruje się na problemach społeczno-ekonomicznych (jednym z istotnych celów jest „zmniejszenie skali zjawiska wykluczenia społecznego wśród mieszkańców obszarów rewitalizowanych przez stworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy...”). Z kolei w *Studium uwarunkowań i kierunkach rozwoju gminy Halinów* uwaga skierowana jest na zachowanie środowiska przyrodniczego w Obszarze Metropolitalnym Warszawy i zagadnienie rozwoju infrastruktury technicznej na obszarze gminy.

Z badań wynika, że to właśnie specyfika gminy, jej walory krajobrazowe oraz obiekty istniejące na jej terenie i wpisane do rejestru zabytków (m.in. zespół pałacowy w Okuniewie, pozostałość kościoła z dzwonnica w Długiej Kościelnej), przebieg linii kolejowej, a także dostępność transportowa do miasta metropolitalnego wpływają na rozwój miasta.

W ostatnich latach władze miasta poszukują sposobów i form tworzenia więzi społecznych, identyfikujących mieszkańców z miastem i jego nazwą. Organizowane są Imieniny Haliny w Halinowie. Jest to nowe święto w kalendarzu imprez organizowanych przez Gminne Centrum Informacji. Inauguracja Imienin Haliny miała miejsce 1 lipca 2011 roku na terenie Domu Kultury w Halinowie. W listopadzie 2011 roku połączono Dom Kultury w Halinowie i Dom Kultury w Okuniewie, tworząc Gminne Centrum Kultury z siedzibą w Okuniewie i terenem działania w obszarze gminy Halinów.

Jeśli jednak Halinów ma być miastem, potrzebne są: konkretny program społeczno-ekonomiczny oraz wizja urbanistyczna, spójna zarówno z tradycją przeszłości, jak i z oczekiwaniami obecnych mieszkańców. Brak publicznych, zagospodarowanych przestrzeni (uliczki i place miejskie), które jednoznacznie kojarzone są z miejscem, w którym lubią spotykać się mieszkańcy, albo do którego będą chcieli powracać turyści, oraz wypracowanie kreatywnej przestrzeni kulturowej z rozwiniętą funkcją rekreacyjno-sportową (stawy, baseny kąpielowe, pola golfowe, lodowiska itp.), która spowoduje, że Halinów stanie się miejscem chętnie i często odwiedzanym turystycznie przez mieszkańców innych,

sąsiednich (i nie tylko) miast. Podstawą funkcjonowania miasta powinien jednak stać się program rozwoju gospodarczego, zapewniający lokalne i regionalne miejsca pracy, ograniczający dojazdy do Warszawy.

Literatura

1. Ankieta IRM nt. uzyskiwania praw miejskich oraz rozwoju miasteczek i otaczających je obszarów dotycząca Halinowa (10.2011 r.).
2. Bonenberg W., 2007. *Miejska przestrzeń kreatywna*, Architektura i Urbanistyka, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, Zeszyt 10, Poznań.
3. Borcz. Z., Niedźwiecka-Filipiak I., Zaniewska H., 2009, *Transformacja miasto-wieś, wieś-miasto*; wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław.
4. Gyurkovich J., *Miejskość miasta*, 2007, Czasopismo Techniczne A, Wyd. Politechniki Krakowskiej (Biblioteka cyfrowa PK) z. 2-A.
5. Gzell S., *Fenomen małomiejskości*, 1996, Akapit-DTP, Warszawa, Halinów – Wikipedia; <http://pl.wikipedia.org/wiki/Halin>
6. Howard E., *Miasta ogrody przyszłości*, 2009, Państwowe Muzeum Etnograficzne, Warszawa.
7. Koch W., 1996, *Style w architekturze arcydzieła budownictwa europejskiego od antyku po czasy współczesne*, GEO CENTER, Warszawa. Kosiński W., 2007. *Globalizacja i ponowoczesność a tożsamość miasta*, Architektura i Urbanistyka, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, Zeszyt 10, Poznań.
8. Kosiński W., Tokarczuk T., Byrski P., 2009, *Odnowa miast małych i średnich – wyzwania współczesności*, [w:] *Specyfika odnowy małych i średnich miast w Polsce*. Red. Baranowski A., Poczobut J., Stowarzyszenie Forum Rewitalizacji, s. 136-50, Kraków.
9. *Lokalny program rewitalizacji miasta Halinów na lata 2006-2013*, Halinów 2006 r. (załącznik do uchwały Nr XXXIX/447/06 Rady Miejskiej w Halinowie z 09.06.2006 r.).
10. Oficjalny serwis internetowy Gminy Halinów <http://www.halinow.pl/135-Historia.htm>
11. *Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Halinów do 2013 r.*
12. *Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta i Gminy Halinów do 2020 r.*, www.bip.halinow.pl
13. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Halinów*, 2010, sporządził: Burmistrz Halinowa, Opracował Zespół z IGPiM, Warszawa–Halinów, <http://bip.halinow.pl/public>, Halinów.
14. Wywiad i konsultacje w Dziale Promocji Urzędu Miasta i Gminy Halinów (11. 2011 r.).
15. Zaniewska H., Pawłat-Zawrzykraj A., Podawca K., 2002, *Krajobraz zabudowy mieszkaniowej w podmiejskich obszarach Warszawy – na przykładzie wybranych gmin*, referat wygłoszony na: V Forum Architektury Krajobrazu, Wrocław.
16. Zaniewska H., Kowalewski A. T., Thiel M., Barek R., 2008, *Zrównoważony rozwój osiedli i zespołów mieszkaniowych w strukturze miasta. Kryteria i poziomy odpowiedzialności*, IRM, Kraków.
17. Zaniewska H.: *Przemiany przestrzenno-funkcjonalne małych miast po 20 latach transformacji*, [w:] *Struktura przestrzenna małych miast z perspektywy 20 lat transformacji*, 2011, red. Bartosiewicz B., Marszał. T., Wyd. Uniwersytet Łódzki, Łódź.

HALINÓW: A GARDEN TOWN?

Abstract. A considerable increase of small towns in Poland in 1989-2011, which constitute links within the settlement network, is an expression of the aspirations and expectations on the part of local communities. The results of the local governments' activities intended to join urban communities make us look at the urban and social spaces of urban settlement units from a time perspective and attempt at answering the question whether the urbanization process contributes to spatial, social, and economic sustainable development of

the units and their surrounding areas. One of the towns (selected for detailed studies) that obtained the urban status in 1989-2011, is Halinów, Mazowieckie Region. It has a potential to become a garden town.

Key Words: towns granted the urban status after 1989, garden town, urban identity, directions of the urban development of the town and its surroundings.

Prof. dr hab. inż. arch. Hanka Zaniewska
Instytut Rozwoju Miast

Mgr Maria Thiel
Instytut Rozwoju Miast